

**Dissertatio inauguralis chemico-medica, de vitro antimonii cerato ... /
auctor Christianus Ludovicus Bilfinger.**

Contributors

Bilfinger, Christian Ludwig, 1736-1803.

Gmelin, Philipp Friedrich, 1721-1768.

Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Typis Erhardti, [1756]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/dtgr6kjd>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGVRALIS
CHEMICO-MEDICA,
DE
VITRO
ANTIMONII CERATO.

HANC,
CONSENTIENTE GRATIOSA FACVLTATE MEDICA,
PRAESIDE
VIRO
EXCELLENTISSIMO AC EXPERIENTISSIMO,
DOMINO

PHILIPPO FRIDERICO GMELIN,

MED. DOCT. BOT. ET CHEM. P. P. O.

FACVLT. SVAE p. t. DECANO,

PRAECEPTORE SVO AETERNVM COLENDO,

PRO LICENTIA,
SYMMOS IN MEDICINA ACQVIRENDI HONORES,
a. d. APRIL. 1756.

DEFENDET

AVCTOR

CHRISTIANVS LVDOVICVS BILFINGER, *Sielmingensis.*

TVBINGAE, TYPIS ERHARDTI.

* * * * *

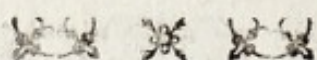
*Infidum cerâ celat medicina venenum;
Sic morbi stimulos dividit acre minus.*

Q. D. B. V.

PRAEFATIO.

Nolo diffundi, in commemorandis istis rationibus, quae thema hoc suadebant. Inquisivi tale in argumentum, quod sese & usu & novitate commendaret sua. Utrumque spero fore ut sistatur. Multoties *Excellent. Dn. Praeses*, quos ex medicamento hoc hauserat fructus, pro ea, qua in me nunquam non fuit benevolentia, privato enumerabat discursu. Commendavit idem orbi medico pag. 28. dissertationis priori anno, me Respondente, habitae, quae inscripta erat: *Botanica & Chemia ad praxin medicam applicata &c.* Verum abhorruui tale, quod multum iam ab eruditis detritum esset, dissertationis argumentum, ne, undique collatis operâ meâ membris, turpe misceretur chaos. Cum autem semel hoc incidissem in thema, totus in eo esse studui, ut, *naturalem semper sequens dicendi ordinem*, in forum medicum aliquid protruderem, quod esset vendibile.

Iuvabit succinctam medicamento huius nectere hic *historiam*. Primus, qui hoc medicamentum vel invenit, vel in usum vocavit, fuerat *Dn. Steele, Pastor Lochmabii, Scotiae meridionalis civitatis*. Accepit postea *D. Georgius Youngius* medicamento huius formulam. Fidem isti primo denegavit, venenum viso. Tandem, summa usus circumspeditione, effectus obtinuit, omnem spem longe superantes. Noluit, alios latere hoc medicamentum, dysenteriae potissimum dicatum. Tradidit igitur huius medicamento descriptionem *Dno Job. Pringle, Med. D. Societat. Medicae Collegae, in academia Edinburghensi Ethices Professori*. Praelegit is amici laudabile consilium medicorum concioni, quo factum est, ut locum inveniret in *Actorum huius Societatis Tom. V. Part. I. n. 15. p. 238.* quæ *Altenburgi à Cl. Dn. D. Kœnigsdœrfer* in vernaculam nostram translata, excudebantur sub titulo: *Medicinische Versuche und Bemerkungen, welche von einer Gesellschaft in Edinburgh durchgesehen und herausgegeben werden*. Migravit porro medicamento huius gloria trans mare, ad Gallos. *Cl. Dn. Geoffroy* sententiam suam, describendam deinde, proposuit *dans les Memoires de l'Academie Royale des Sciences, année 1745. pagina mihi 230.* *Cl. Dominus du Hamel & Cl. Dn. Arnaud* plane egregium, quem ipsis praestitit usum, commemorant dans l'année 1746. Ante biennium & quod excedit, *Tubingae, Stuttgartiae* dein, sparsimque nostram per patriam, in usum vocari coepit, ubique eodem respondente eventu, i. e. felicissimo.

Tentabo, ut specimine hoc academico aliquid ad divulgandum ulterius eius usum conferam. Faxit Deus, ut qualescunque nostrae meditationes in sui gloriam, aliorumque cedant salutem. *Vitia iuventus nostra excusabit, reique difficultas!*

§. I.

Varia dantur *vitra*, quæ parari solent ex *antimonio*, ut plurimum non nisi colore differentia. Decem indicat *Schroederus* varietates a). Ut enim colores vitro huic concilient varios, varia ipsi miscent; modo *boracem*, modo *sulphur*, modo *gemmae sal*, modo *auripigmentum*. Verum his humani ingenii lusibus non immorabor. Placet id tantum penitus considerare, quod vitro antimonii *cerato* basis est, sc. *hyacinthinum*, quod sola paratur calcinatione, neque ullius materiae additione eget, dum antimonii crudi, quantacunque lubuerit, portio, in patina terrea in pollinem grysei coloris convertitur, atque dein fortiori calore denuo liquatur, & super marmoreum lapidem aut cupream laminam effunditur b). Dum haec aguntur, fumus exit albus, densus, foetidus, qui, procul dubio, quoad maximam partem sulphur antimonii est. Vitrum hoc est *virulentissime emeticum*, hominibus vero venenum c), animalibus non item, quibus non nisi anxios motus vomitusque provocat d), sicut in genere quadrupedia multo minus validioribus adficiuntur medicamentis, ac quidem homines e). Si rei huius investigare volumus rationem, multae sese nobis offerunt difficultates. Sunt observationes de venenis

a) Pharmacopoea medico-chemica. Francof. 1669. p. 422.

b) Pharmacopoea Wirtembergica. T. II. p. 221. Stuttg. 1750.

c) Telle Barnero, Uladislaus, Poloniae rex, XVI. eius granis, sibi exhibitis, interiectus est. Conf. quoque Wepfer. in historia Cicut. aquaticæ. Basil. 1716. pag. 254. seqq. Conf. omnino Frid. Hoffmanni Opusc. patholog. pr. dec. 2. Diss. VII. p. 456. ubi ab octo granis vomitus, convulsio, mors.

d) Sproegellii diss. inaug. sistens experimenta circa varia venena in vivis animalibus instituta. Goettingae 1753.

e) Non possum quin exemplum referam, quod mihi ipsi se obtulit. Cani, non nimis robusto, Tartari Emetici grana IV. exhibui; is vero non nisi tribus vicibus, sine magna vehementia inde vomuit, quae dosis in viro, ceterum satis robusto, sine dubio, hyperemesin excitasset.

nis & emeticis, quae oppido brutis sunt deleteria: cum tamen homini non nisi vomitus excitent, certe, eadem dosi data, non mortem inferant. Dubius inde haereo, num confidenter satis asserere liceat, differentiam effectus a maiori robore corporis assumentis pendere, maiorive ingesti efficacia. Annon potius oportet effectus repetere a discrimine corporis assumentis utriusque, ubi non tam robur discrepantiam facit, verum potius diversa utriusque corporis dispositio, alia e ratione, efficaciae ingesti plus minusve resistit, eandemque impedit activitatem?

§. 2.

Differt *antimonii vitrum* plurimum ab omnibus aliis istis calcibus, quas alias parare solent ex antimonio. Placet investigare, quantum discrepet vitrum ab antimonii ista calce, falso *diaphoretica* dicta. Quoad usum medicum differre est in propatulo; haec enim non est, nisi terra semimetalli, ad sensum iners plane, leniter desiccativa, cum ab acidis non mutetur*), & ultra primas vias certo evagari non possit. Verum & hic fido experimento nullo efficax censeretur potest, nisi supponas aliquam partem non in plenam esse mutatam calcem, aut non omnes salinas particulas ablutas esse, quod vero contra praeparationis regulas peccaret. Inde sane ex diaphoreticorum ordine est proscribenda, quod laudabili consilio fecit *Cl. Dn. D. Loescke* f). Verum, quid de ea, chemicis examinata principiis, dicendum mihi videatur, hic enarrabo. Eam scil. ingredior opinionem, ut putem, detonatione ista, nitri ope facta, particulas antimonii metallicas destrui plane, non solum quoad combinationem cum reliquis antimonii partibus, sed & secundum indolem & genium partium metallicarum ipsarum. Patet hoc

*) Experimenta hanc in rem instituit, nire, ut iam exaratis his vidimus, nobiscum sentiens b. Rudolph. Jac. Camerarius in thesibus medicis inauguralibus, resp. Zelleri. Tub. 1715.

f) *Abhandlung der außerlesenen Arznei-*

neymittel. Berlin. 1755. p. 231. Nolo autem ratiocinationibus his iis contradicere, qui miram in illo experientia sua deprehendisse diaphoreticam vim, sibi persuadent. Nos enim, non nisi ex iis iudicamus hic argumentis, quae chemia offert.

hoc exinde, quoniam calx haec redigi in regulum ulla haecenus nobis cognita arte nequit. Demonstratur hoc nobis potissimum in *materia ista perlata*. Haec enim omnibus numeris vera calx est. Obiectio ista facile diluitur, quam formari video. Putasset quis, obloqui me experientiae, quae antimonium diaphoreticum, *quoad aliquam partem*, in regulum, addito phlogisto, reduci posse affirmat. Sed anne stibium diaphoreticum *omne vera* calx est? Nihil inde probatur, nisi id, quod non sufficiens adhibita fuerit nitri quantitas, quae in calcem convertere potuisset antimonium *omne*. Fac igitur, novam stibium hoc diaphoreticum experiatur detonationem. Videsis, utrum valeas ex cineribus suis revivificare regulum. Habebis materiam perlata, tuam semper eludentem diligentiam. Tentabis reducere vitrum, & diutissime tostum: obtinebis regulum! Habemus igitur characteres istos essentielles, qui antimonii vitrum a calce eius diaphoretica distinguunt.

§. 3.

Vitrum antimonii vomitus excitare, eosdemque vehementes iam diximus §. 1. Sed qua ratione id fiat, in eo iam erimus occupati. Apud omnes, quoscunque hanc ob rem in consilium vocavi, auctores, nihil deprehendi, nisi aliquod: *miravi subit*, altumve silentium. Insulse plane egit *Hermannus* g), dum vitro huic sal aliquod volatile purgans cum terra adstringente inesse asseverat. Quivis enim perspicit, quid misera talia effata sibi velint. Neque sufficit, tenello quidem meo iudicio, ceterum affabre satis efficta *Cl. Dni Geoffroy* theoria. Afferit is h), stibii vim emeticam a certo quodam salium & sulphurum consortio, & quadam earum proportionem pendere; ita quidem, ut sulphura a salium particulis non nimis irretiantur, facile rarefcere & expandi possint; nec non etiam, ut salina spicula non crassiora, non fixiora, non maiori copia adsint, & tamen sulphureis partibus adhaerentia facile

ab

g) Pauli Hermanni Lapis lydius
materiae medicae, praefixus in-
stitutionibus materiae medicae

Teichmeierianis, p. 19. Jen. 1737.

h) Mater. Medic. T. I. p. 235.

ab iis abripiantur & eleventur. Si in ventriculo iam fiat, ut volatilitate sua eius tunicam superiorem convellant salia, oriri vomitum; si in intestinis demum ista rarefiant sulphura, sedes provocari; si in sanguine, diaphoresin urgeri. *Haec Dn. Geoffroy.* Verum enim vero, si fateri gestimus, quod res est, neque haec theoria satis explicat. Si enim vitrum antimonii attente perquirimus, non nisi *fixa* omnia deprehendimus; tam diu enim in igne debet detineri, donec omnis cessat fumus, eodem auctore id praecipiente i). Ergo ventriculi calor nil reddet volatile, quod abigere nequivit ignis. Deinde vix puto, probari posse, restitisse sulphuris aliquid in vitro antimonii, certe non multum. Id enim observatio docuit, non omnia corpora, etiam calcinando, omni emungi posse suo phlogisto. Inde quoque videtur terrae antimonii metallica arctissime nuptam esse quandam sulphuris partem, quae renuit separari, cum ex ipso singulari connubio fixa reddita sit; uti e contrario saepe fit, ut fixa corpora, si ipsis addideris volatilia, induant alas. Porro, aliquid remanere sulphuris, docet reductio antimonii vitri in regulum, cum antimonium diaphoreticum priori ornari forma regulina nunquam possit. Arguit idem *Tinctura rubra Boylei* k), quam parat, dum verum antimonii vitrum quibusdam acidis spiritibus *cum* vel *sine* spiritu vini extrahit. Acida enim & alcalia mixta partibus, sulphura & olea continentibus, rubrum producere colorem, idem notat l). Interim, infinite paucum, id esse debet, quod restat, sulphur, quod simul fixum satis est, uti in prioribus demonstravimus lineis. Porro: ubi sunt ista salia, quorum cum sulphureis partibus fieri debet combinatio? Neque idem auctor, neque alii ullibi antimonio eiusve regulo sal aliquod proprium inesse dixerunt; neque licebit unquam deprehendere aliquod, nisi forsan id, quod postea dicetur. In praeparatione vitri antimonii nullum accedit sal § 1. Ergo nec ex hoc momento datur perspicere theoriam *Dn. Geoffroy.* In antimonii butyro
v. gr.

i) Libr. cit. p. 222.

de coloribus. Londin. 1665. p. 286.

k) Experimenta & considerationes l) Ibidem.

v. gr. & bezoardico minerali id forsan obtinere posse, non negaverim plane. Sed id neutiquam concipere possum, eadem fieri in vitro. Veritati magis accedit *Frid. Hoffmannus*, qui m) statuit, vitrum antimonii agere sale subtilissimo, acerrimo, caustico. Interim tamen scapham non audet dicere scapham, neque determinat, cui maxime venenorum generi sal hoc debeat adnumerari. Missis itaque aliis, recensebo, quid ego sentiam.

§. 4.

Illud, quod in vitro antimonii emeticum est, quaeri debet aut in partibus regulinis, aut alio in corpore, quod unitum est vitro ipsive antimonio. Regulinae partes ipsae emeticum esse nequeunt. Vis enim poculorum emeticorum desinit tandem esse emetica. Contrariantibus aliis oppono *vel solam Boerhaavii* auctoritatem, qui mihi instar omnium observator fidei probatissimae n). Adiungere ipsi possum consensum Domini *le Mort* o), qui finitas omnino vires antimonii vitro adscribit p). Si vis emetica ex regulinis particulis foret, cur non pergeret esse eadem, mutato vix poculi pondere? Ergo decet hanc virtutem quaerere alibi. Decet quaerere in corpore aliquo, facile per menstruum conveniens a vitro avellendo, cuius tamen parva admodum portio tales excitare motus possit. An *sulphur* id facit? Dubitamus iure, eodemque maximo. Sulphur antimonii nil est, nisi sulphur vulgare, cui adhaeret aliquid portionis regulinae. Sulphur igitur antimonii per se, quatenus liberum est a particulis regulinis, nullum excitabit vomitum. Quid? quod! certo constat experimento practico, sulphur antimonii eo longius ab omni emetica discedere vi, quo maiori cura separatum est ab omnibus regulinis partibus. Ast de particulis regulinis diximus. Dices forsan: *at nescimus, quid combinatione duorum bo-*
rum

m) Medic. Rational. System. Hal. 1720. T. II. p. 186.

n) Element. Chem. P. II. p. 443. Lips. 1732. ubi ita habet: Vis tamen haec (emetica) cito satis exhauritur infusionis repetitione, sine

magna iactura substantiae (poculi).
o) Collectanea chymica Leydensia, edita à Morley. Lugdb. 1684. p. 53.
p) Aliud, idemque validum argumentum, ordo voluit poni ad finem §. 6. hui. diss.

rum corporum fiat? Bene! Sed ut omnia praescindam dubia, tibi in memoriam revocabo, omne fere in exilium agi sulphur, quod iam §. 3. sollicitè adstruximus. Addo hîc, nostram probari opinionem reguli vitrique praeparatione; vaporibus istis, quos calx antimonii undique spargit, sulphureis, dum in vitrum mutatur; probatur ea observatione, quae docet per spiritum vini nullam extrahi e vitro antimonii vim emeticam q). Stat igitur sententia, sulphuream in vitro antimonii partem non esse, unde vim emeticam vitrum habet; experimenta certe id nondum nobis persuadere, immo potius declarare ea contrarium. Ex his patet, cur nimium a veritate discedat *Cl. Dn. D. Eberhard*, statuens, venena maxime operari per phlogiston, in ipsis absconditum r), cum partim in vitro antimonii nullum amplius adsit sulphur, saltem paucum, idemque fixum satis; partim, quoniam sulphur & principia inflammabilia quaeque imminuunt venenorum ferociam; immo vero, multâ toxicis addita copiâ, eadem plane innoxia reddunt, quod posterius erudite admodum monet *Celeberr. D. D. Vogel* s).

§. 5.

Ex his igitur nullatenus aliqua elicitur virium emeticarum, in stibii vitro obviarum, explicatio. Quodsi autem catalogum corporum istorum simplicium pervolvero, quae in nobis vehementissime parca operantur portione, facile provehimur ad *Arsenicum*. Habet illud omnes istas dotes, quae explicandae feroci actioni vitri antimonii famulantur. Non negaverim, arsenicum, ut semper emeticum t), deprehensum hactenus non esse. Interim tamen, cum tanta sit dilutum fluidi quantitate, ac quidem infusum vitri antimonii exhibetur, sc. ad uncias duas, vero admodum simile est, posse id qualemcunque iam ventriculo

q) Loescke libr. cit. p. 603. nr. 11.

r) Gedanken von der Wirkung der Arzneymittel überhaupt. Halle. 1750. pag. 151.

s) Medicinische Bibliothek I. Theil. pag. 400.

t) Sproegel tamen, diss. cit. asserit p. 50. ab arsenico productos esse vomitus praeter alia mala, & haud raro in iis, qui non nimium veneni huius sumserunt, iidem succedunt. Conf. etiam Frid. Hoffmanni Med. Rat. System. T. II. p. 190.

lo imprimere stimulum, qui talibus effectibus producendis par sit. Ubi enim emeticorum & purgantium operationem in corpore nostro per prolixa ratiocinia invenire & detegere volumus, sane in labyrinthum devolvimur, omni destitutum filo ariadneo. Judicamus igitur, tutissimum esse, soli aures praebere experientiae, & castis observationibus id agere, quod alii longa consequentiarum fabricatione, saepe insulse satis, praestare allaborant.

§. 6.

Enumerandis iam coacti rationibus statuimus inesse vitro antimonii plurimum arsenicalis substantiae u), aut, si mavis, hoc ipsum vitrum esse arsenicum, mutata paulisper veste incens. Id ut eo evidentius redderem, repetii aliqua, quae Dn. Macquerus circa arsenicum instituit experimenta v), quae magna ex parte idem probare visa sunt. Afferit Macquerus, *flavum praecipitari mercurium vivum* ope Arsenici. Dissolvi igitur in Spiritu Nitri mercurium; addidi ipsi infusum vinosum vitri antimonii, & praeceps cecidit pollen, aurantii coloris. *Limaturam Martis* per arsenicum cadere colore *ex albo - flavescente*, docuit idem. Repetii hoc, dum limaturae Martis, in aqua forti solutae, admiscui dictum infusum. Obtinui pulverem, qui flavescebat ex albo. *Plumbum*, uti ipse observavit, *album* deiectum est. *Bismutum*, in spiritu nitri solutum, debebat secundum observationes Macquerianas album cadere. Non dissimulabo, ad flavum parumper inclinasse pulverem, sed maxima ex parte albidus erat. *Vitriolum viride* in grumos abire tradidit. Ubi istud dissolveram in satis copiosa aquae quantitate, ita, ut aqueum colorem obtineret solutio, adfuso vino, in quo vitrum antimonii per noctem iecerat, pulvis viridis praeceps datus est, neque grumos agere potuit, ob nimiam aquae quantitatem. Cor-

u) Neque vero illud hic volò *arsenicale principium*, quod adeo urget de re medica Eruditione sua meritissimus Dn. D. Vogel, in instit. chem.

§. 95. seqq. Multo purius arsenicum hic suppono.

v) Memoires de l'Acad. des Sciences de Paris. année 1746.

Corroboro haec artificio isto w), quo, ope *aquae calcis* saturatae, vitrum antimonii multum suis nocivis viribus exuitur. Vitrum scilicet hoc per triduum in aqua calcis digestum, ita mutatur, ut ad duodecim usque grana id exhibere permittatur; immo oculatissimus hic observator anonymus septies ita digestum, putat redigi fere in materiam aliquam, *stibio diaphoretico* viribus ferme parem. Inde sic tuto argumentor: Quod si partes regulinae vomitus facerent, cur non pergerent provocare eosdem, infusionibus septies repetitis? Ergo id, quod emeticum inerat, certe quoad multam partem, eductum est x). Notatur vero, si cruditates acidae inhaereant ventriculo, dysphoriam excitari aut vomitus y), mala autem haec pauci esse momenti. Autumo hinc, id quod reliquum est arsenici in vitro stibii, extrahi saburra hac acidam, & ventriculo molestum esse; cum vero parca eius sit quantitas, non adeo tristibus infensum esse posse corporibus nostris effectibus. Idem docetur, cum crocus metallorum, cui pro basi est vitrum antimonii, ita corrigatur per aquam calcis, ut decem eius grana *sedes* non nisi *duas* excitaverint.

§. 7.

Addo alia his argumenta. Momentum aliquod facit, quod arsenicum etiam vino dissolvi queat, uti ipsa aqua id agere valet z). Vitrum antimonii, verus metallorum lupo, omnia fere corpora metallica, teste Boerhaavio aa) igne actum validissimo, in auras distrahit. Idem facit Arsenicum bb). Annon vitrum antimonii id peragit ex indole arsenicali? Certe haec proprietas a reliqua facie metallica & antimonii, & vitri eius, prorsus abludit. Conducit optimorum chemicorum consensus

w) Commemorat id des Hamburgischen Magazins fünfzehnter Theil. 1755. 1. St. S. 14. 15. ubi egregia circa aquam calcis instituta sunt experimenta.

x) Haec maxime Boerhaavianum istud §. 4. sub initium dictum, confirmant.

y) Conspicant haec cum iis, quae §. 15. hui. diss. dicuntur.

z) Macquer Anfangsgründe der theoretischen Chemie. Leipzig. 1752. p. 178.

aa) Element. Chem. loc. cit.

bb) Macquer libr. vix dicto p. 177.

fus, qui docent, antimonium indoli huius semimetalli aut valde affine esse, aut omnino arsenici aliquid inesse stibio cc). Docimasia omnis id confirmat. Multis iam ab annis observarunt metallurgi, metallica quaevis fere corpora principio arsenicali esse inquinata. At recentior demum artis metallurgicae scriptor *Lehmannus* demonstravit: generari metalla & mineralia corpora tantum non omnia ex arsenico, terraque singulari metallica, suo tincta sulphure. Verum, quod magis est, specificè antimoniam inter regulum & arsenicum tanta occurrat phaenomenorum & relationum ad alia corpora symphonia, ut, qui collegit, & collecta describit dd) ea reguli antimonii singularia phaenomena, celebris metallurgicae artis magister, *Cramerus*, non dubitet asserere, videri sibi totum reguli antimonii & arsenici discrimen consistere in eo, quod arsenicum in antimonio per vitrescentem terram sit fixatum. Addit, fieri inde, quod antimonium, metallis admixtum, ustulatione sola vix queat ab iis dissipari, immo vero id, dum, liberiori igni expositum, avolat, ipsas destruere simul metallicas partes, & reddere volatiles. Momenti forsan quid adfert, si analogiam symptomatum istorum intuemur, quae sumto antimonii vitro & arsenico consignavit *Celeb. Wepferus* ee), quamvis non negemus, plurimum ea haud probare. Si quid valet aliorum auctorum consensus (at certe probabilitatis loco erit scriptori novitio), nescio, utrum mihi non liceat producere *Kerckringium*, qui ff) monet, vitrum antimonii omni veneno destitutum non esse, quod, quamdiu antimonii partes salinae in suo vigore persistant, tamdiu *arsenicalem* figuram & constitutionem praeseferant.

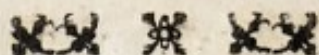
§. 8.

cc) Idem, libr. cit. p. 179.

dd) Element. artis docimasticae. P. I. Theoret. Lugdb. 1739. p. 35. 36. §. §. 77 - 82.

ee) Historia Cicutae aquaticae. pag. 249. seqq.

ff) Commentar. in Basil. Valentini Curr. Triumph. Antimonii. Amstel. 1685. p. 143.

§. 8.

Video iam eminus, formari adversus omnia haec, *dubia varia*. Duo maxime discutienda sunt. An satis probant dicta §. 6. experimenta arsenici in antimonii vitro praesentiam? Annon eadem praecipitata etiam ab alio corpore, v. gr. a solutis regulinis partibus, possunt reddi? Equidem certus sum, a vino id fieri non posse. Si sulphur incusas, nos defendimus iis, quae §. 4. dicta sunt. Si particulas regulinas praecipites tales stravisse pulveres putabis, denuo eandem habebis responsionem; immo eo ipso haud obscure fateberis, *arsenicale* quid subesse, nam fere omnia instituta experimenta id egerunt, quod *Arsenicum* apud *Macquerum*. Alterum, idemque speciosius argumentum sic habet: Annon avolat arsenicum, quod alias satis volatile est? Concedimus, a priori ut aiunt, multum hic dici non posse. Interim tamen, si omnia ea consulamus, quae a §. 4. ad 7. dicta sunt, & praecipue ea audiamus, quae §. 7. ex Cramero excitata sunt, cum oppido exempla sint in promptu, quae nos edocent, ita saepe volatilia figi a fixis, quibus intime, maxime ab ipsa natura sunt unita; si, inquam, omnia haec attenta volumus mente, exigua tantum obiectioni huic restabit veritatis larva. An figuntur itaque arsenicales particulae a regulinis? An arsenicum eum perferre potest ignis gradum, qui stibium in calcem convertit antea, quam candeat? An candente stibio demum avolat arsenicum? Sed cur non idem exercet regulus in sulphur? An eam ob causam, quoniam sulphur magis volatile est, quam arsenicum? An sulphur lubentius auras petit, quam ut figi se patiatur a partibus regulinis? An in *antimonio diaphoretico* fieri potest, ut remaneat aliquid arsenici? In rite praeparato, beneque calcinato, non videtur. Annon inde nova eius a vitro differentia?

§. 9.

Omnia igitur haec argumenta, *simul sumta*, indicare videntur arsenici in stibii vitro praesentiam. Inquiramus iam ulterius in vitri deglutiti actionem. Bini potissimum sunt modi, quibus operationem eius explicare quis posset. An agit illud
spiculis

spiculis acutis metallicis? fibras ventriculi perfodientibus, irritantibus, & sic ad vomitum disponentibus? Equidem quantumcunque alias *Boerhaavium*, mortalium immortalitate dignissimum, veneror, hic sane ab eo discedere cogor. Ubi enim is de acrium actione loquitur gg) telis & gladiis suis nimis liberalis & periculosus est. Quis *salia*, abundantia aquae quantitate soluta, dixerit hoc modo activa fieri? Certe oculatissimi observatores in solutione salium nil tale vident. Et si salia suis spiculis acutis agerent, cur quaeso nullum imprimunt iis sensum, quos acuti tenent morbi, qui linguam eorum reddiderunt aridam, ita, ut ne minimum sentiant doloris, quamvis salia, etiam acerrima, linguae eorum adfricata fuerint. Haec nihilominus vera sunt, licet solutio in mera consistat divisione mechanica particularum integre salinarum, quae fit per interpositam aquam; ut facilis docet per leges crystallisationis horum salium regeneratio; & experimento quamvis nullo plena salinarum particularum in sua elementa resolutio demonstrari possit idoneo. Addimus, quod, ut chemici suis experimentis, quae aliis applicant salia corporibus, inveniunt, non agere illa, nisi soluta, sic certe semper efficacius (suo sensu), ita vero etiam haud dissimilis haec videatur conclusio: salium efficaciam in corpus humanum solutionem ad minimum non tollere. Quis *pilulas* istas *aeternas* ita in intestinis operari putaverit, undique acuratissime politas? Cur sal commune non eadem mala exercet, quam arsenicum aut Mercurius sublimatus? An ea est spiculorum in sale marino ratio, ut ita sint obtusa, quo minus queant nocere? At hoc non videtur vero simile esse. Quanta subtilitas inesse debet istis spiculis salinis, quae offeruntur in aqua forti regiaque. Deinde cur liquor anodinus mineralis Hoffmanni non est venenum, cum tamen Oleum Vitrioli tale sit, & dulcificatio salium eorumque spiculorum formam mutare posse non videatur. Certe ex Spir. Vini & encheireseos dulcificationis indole ne minimum id patet. Cur crocus metallorum oculum non laedit vulnusve, sed ventriculum, etiam medii grani pondere sumtus

gg) Tract. de viribus medicamentorum. p. 18. 19. Jenae 1752.

sumtus misero cruciatu cur subvertit *)? Certe si spiculorum theoria omnibus in salium generibus stare firmo volueris fundamento, phaenomenorum horum explicatio, nisi impossibilis, difficillima tamen erit. Multo liberalior est Cl. *Dn. Nicolai* hh), cui subscribere nollem, asserenti, viscidum ventriculi sulphureum uniri debere salibus, ut intrudi queant in fibras. Non nego, multa, modo illo, à Boërhaavio dicto, operari posse acria; verum ita de Cartesii secta esse nollem, ut haec adeo universali pronunciarem dictione. Puto enim verè ornare subinde Medicum sinceram ignorantiae suae confessionem, quam hic effugere tanto potest minus, si candide vult agere, quo pluribus undique se tenebris circumfusus experitur, quoties vel emeticorum species omnes, vel idiosyncrasiae humanae varietates cunctas, vel modorum discrimina, quibus excitari vomitus potest, serio secum perpendit animo.

§. IO.

Superest, ut dicam, quid ego ex theoria, hætenus proposita, veritati existimem simile. Vitrum antimonii, dum ingestum est, variis irroratur liquoribus, saliva, muco glandularum oesophagearum, liquore enterico, immo & subinde potulentis, ingestis prius. Haec vero, penetrantia in vitri aditus quosvis, avellunt a regulinis partibus, partes *arsenicales*, quae deinde, *si placet*, intropremuntur inter fibras membranarum ventriculi, aut etiam nervos ventriculi ob figurae suae rationem vellicant, vel forsan (quoniam liberum iam arsenicum calore ventriculi naturali incipit suam exserere volatilitatem, neque difficultatem movere potest, quod calor ventriculi minor sit eo, quo vitrescit antimonium **) solo suo odore alliaceo eosdem graviter adficiunt, & hoc modo vomitui velificantur. Nam veritati videtur simile, forte magis irritabiles ven-

*) Boërhaavii praelectionum cum notis Ill. Halleri T. VI. p. 389.

hh) Systema Materiae medicae, T. II. p. 245. Halae 1752.

**) Arsenicum volatile quidem reddi nequiret: at cogitandum erit, id iam liquoribus ventriculi ex vitro eductum esse.

ventriculi nervos distinguere felicius posse olfactoriis, ut certe passim ab effluviis huiusmodi gravius his moveantur. Eam enim ingredior opinionem multa medicamenta, etiam in ventriculo, solis suis effluviis odoratis nervos graviter ferire & valide afficere posse, inque iis motus excitare varios ii). Haec de antimonii vitro generatim dicta, sufficiunt!

§. II.

Sicut ex antimonio vita & mors pro vario praeparationis modo, elicitur: ita in praesenti nostra tractatione medicamentum aliquod sistitur, salutiferum plane, simplici arte natum ex antimoniali veneno. Formula eius sic se habet kk): *In cochleari ferreo in fluxum redigatur cerae citrinae drachma una; fluenti misceatur vitri antimonii, in pollinem redacti, uncia una. Per semiborium detineatur super lentum sine flamma ignem, & spatula agitetur. Remotum ab igne effunde in chartam albam. Fac, fiat pulvis, in usum servandus. Vitrum una cum cera fluit, & drachma ponderis amittitur ll). Quemcunque adplicaveris ignis gradum, & quamcumque eius durationem, idem est mm).*

§. 12.

ii) Munio haec auctoritate Ill. van Swieten Comment. T. II. p. 548.

kk) Edinburghische Bemerkungen. T. V. P. I. p. 242.

ll) Id enim antimonio solenne est, decrementum pati, dum igni erat expositum. Conf. Clar. Vogelii Programm. de incremento ponderis corporum calcinatorum. Goetting. 1753. & quamvis praeceptor olim noster optimus D. D. Ioh. Georg. Gmelin in Comment. Petrop. T. V. p. 266. contendat, augmentum capere antimonii regulum calcinatum; fatetur tamen, tempus aliquod esse, ubi iterum pondus augmenti, protracta calcinatione, decrescat; ita, ut facile uniri

queant tantorum virorum experimenta. Et quod maximum est, p. 272. libr. dict. augmenti huius assertionem variis adhuc premi contrariarum partium dubiis, asserit, ita, ut novis demum experimentis ea evicta se daturum promiserit, quae haecenus dubius quasi proposuerat.

mm) Ita Youngius. Verum tutissimum iudico multas ob causas, tempus id, eumque ignem non excedere, quae supra expressa sunt, modo nullae amplius adsint vitri particulae micantes, totaque massa eum nacta sit colorem, quem exhibet Nicotiana, naribus attrahi solita.

§. 12.

Iam ergo *ceratum* hoc *antimonii vitrum* ipsum severiori subiciam examini chemico-medico. Quod dum in me suscipio, eum sequar ordinem, ut primo iudicium aliquod proponam, quid mutationis hac ratione inducatur antimonii vitro. Iuvabit deinde, quos de isto praedicant, colligere usus; tandem vero profitebimur, quid sentiamus, de modo isto, quo suam in corpore humano exserit utilitatem, varia subiuncturi problemata practica. Equidem autumo, me, si id praestitero, meo satisfecisse themati, quamvis non omne id exhauserim, quod de vitro antimonii dici poterat.

§. 13.

Primo igitur loco, dum de mutatione meditor, quam ex inceratione patitur vitrum antimonii simplex, non sine usu erit, quid *Dn. Geoffroy* sentiat, hic, in latinam versum, transcribere. Ita vero ille nn): Multa cura repetii experimentum, adhibens vitrum antimonii, quod antea ipse praeparaveram. Statim, ubi in mortario ferreo in pulverem esset comminutum, id trans cribrum misi. Conieci pulverem hunc in ceram citrinam fusam, & videbatur sensim sensimque imbibere ceram, quoniam, uti licet suspicari, acidum cerae se evolvit durante resolutione sua, & cera superficiebus grani cuiusque vitri adhaeret, aut quoniam cera usta in carbonem vertitur, cuius particulae phlogistae uniuntur particulis vitri, quo fit, ut principium suum inflammabile, quod antea perdiderant, recuperent, & denuo regulus fiant. At vitrum hoc, si in quibusdam casibus neque purgans neque emeticum sistit, sine dubio id inde fit, quoniam particulae pulveris obductae sunt specie quadam vernicis bituminosae ex cera combusta, quam acidi ventriculi succi non resolvunt, nisi difficillime; & scimus omnino, quod ex vario aciditatis succorum horum gradu dependeat actio

nn) Dans les Memoires de l'acad. Roy. des Sc. 1755. pagin. mihi 232. sous le titre: Examen d'une

praeparation de Verre d'antimoine, specifique pour la dysenterie,

actio vitri antimonii, quod admodum minuta dosi datum nunquam purgantem effectum edit. Ut fierem eius mutationis certior, quam cera, vitro antimonii iuncta, producit, alio experimento posui integra frusta vitri huius in medio cochleari ferreo, eaque undique cera texi. Observavi, quod pro eo, ac cera fundebatur, & albo dissipabatur fumo, vitri fragmenta intumuerint, & bitumen aliquod referre visa sint. Horum frustorum alia emollita sunt in cera, ut mergerentur, & formam cavi cochlearis assumerent. Vitrum hoc postea adparuit instar fragmenti metallici, spissa obducti vernice, tam diu super ignem detenti, donec vernix non amplius spargeret fumum. Fragmentorum orae rotundae factae erant, nigra splendebant, neque diffracta vitra vernicem amiserunt oo). Frustorum horum medium verum erat antimonii vitrum, nullam passum mutationem. Haftenus *Dn. Geoffroy*.

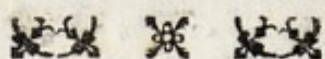
§. 14.

Inquiramus iam in ea, quae priori paragrapho indicavimus. Quid in antimonii vitro sit, demonstravimus §. 3 - 8. Cera autem non est, nisi oleum, per acidum aliquod coagulatum pp). Ubi igitur acidum cerae sublatum erit, resolvetur cera, & non erit, nisi *sui generis oleum*. Applicatis his ad nostra, videmus, ope ignis abigi acidum, quod oleum cerae coegerat. Restabit oleum. Cera fluens undique circumnatat antimonii vitrum, eiusque adhaeret partibus, hac ratione in vernicem aliquam conversa, omnino bituminosam & pinguem; oleum enim cerae verè bituminosae indolis est. Haec theoria igitur egregio nititur fundamento, & praecipue ea confirmatur obser-

oo) Experimentum hoc repetii. Eadem inveni. Detexi autem, calenti adhucdem vitro ceram in superficie ita tantum adhaerere, ut non admodum difficili opera solis digitis eam abstergere potuerim, claro argumento, calorem internum ventriculi minorem esse eo, quo abstergi à vitro potest cera, aut &

ceram, semel frigefacto adhaerentem antimonii vitro, nullo inde liquari & avelli posse igne, certe non nisi valido admodum. Nam imposui furno valde calenti vitri cerati frustum, nulla facta cerae eliquatione.

pp) *Macquer libr. cit. Part. II. pag. 629.*

servatione, quam nos addidimus qq). Videtur quidem Cl. Dn. Geoffroy ab initio aliquam de reductione in regulum fovere coniecturam, eam autem ipsam altero refutat experimento. Neque sane illa multum cum veritate convenit, quia non nisi superficiebus vitri cera adhaeret, & ita quidem, ut haud difficulter abstergi queat, *si quidem vitrum adhuc calet*. Hoc vero non ausim specialius explicare, quâ fiat, ut frigefacta haec frustra vernicem suam, quantumcunque digitis trita, nullatenus dimittant. Interim, ut id credam, evicerunt observationes.

§. 15.

Porismata ex his deduci queunt varia. 1) Cur antimonii vitrum ceratum nullas excitat emeses? 2) Cur quandoque provocat vomitus? 3) Cur omnino producere deberet vomitus, si vitrum antimonii hyacinthinum spiculis acutis metallicis ageret? 4) Cur ceratum alvum movet, & quando? 5) Cur non? 6) Cur noxium, si acida multa in primis viis nidulantur? 7) Cur propinato hoc medicamento, potus, fermentationem passi, damnandi? Paucis dilucidabo quaestiones has.

Prima. Vitrum antimonii, vernice hac vituminosa obductum, ita constitutum est, ut in eius ultimos recessus penetrare nequeant humores, qui arsenicales particulas possent auferre.

Secunda. Si nimia adest nervorum ventriculi irritabilitas, vel quando tales liquores insunt ventriculo, qui resolvunt, abstergunt, vernicem hanc, ut acidi praesertim, ita ut deinde vitrum, & arsenicum, in vitro delitescens, menstruis pateat.

Tertia. Vernix ista tam subtilis est, ut spicula illa salina non obvolvere posset crustâ tam densâ, quae impediret, quo minus, actione parietum ventriculi, intrudi possent in tunicam ventriculi nerveam; certe tam profunde introagi sub his limitibus non queunt.

Quarta. Recurrit responsio, ad secundam proposita quaestionem. Addo, teste observatione, leniora emetica, ventriculum non moventia, quandoque intestina tamen ad alvinas egestionem provocare, uti fortiora purgantia

saepe

qq) Vide illa, quae §. 13. nota oo) subiunximus.

saepe subvertunt ventriculum, antequam subierint intestina. *Quinta.* Repetenda est, pro ratione circumstantiarum variata, responsio, primo addita porismati. *Sexta.* Vide quaestionem secundam. *Septima.* Faciles in aciditatem ruunt potus fermentati, quae iterum vernicem bituminosam posset corrodere. Ordine enim naturali acida fermentatio excipit spirituosam. Ista vero calore corporis & oritur & fovetur, immo vero vix nominabis liquorem, fermentatione natum, acidi caractere non manifesto inquinatum. Addo, quod meabiles admodum spiritus ardentes ceram sponte sua solvant. Nemini porro erit dubium, spiritus eo acido scatere multo magis, quo puriores sunt illis, quos de vino aliisque liquoribus, fermentatione parant.

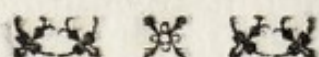
§. 16.

Si quidem dissertationem hanc & practicum praestare volumus usum (at volumus largissimum) addenda erunt ea, quibus dosibus sit exhibendum antimonii vitrum ceratum, quibus medeatur morbis, & quibusnam opus sit circa usum eius cautelis. *Dosis* rr) adulto ordinariò exhibenda, est à granis X. ad XII. Debilioris texturae homines ab initio non nisi V - VI. grana sibi exhiberi volunt, aucta dosi aut imminuta, pro ratione effectus. Infanti decem annorum dentur II - IV. grana. Aetas trium quatuorve annorum vult I - III. grana ss). A parva copia initium faciat medicus, ab uno nimirum alterove grano, sensim pro re nata, per sequentes dies ad XVIII. immò XX. grana adscendendo. Doses utplurimum tres sufficiunt aut quinque. Nec robusto subiecto ultra grana V. prima vice dentur. Cautus sis, ne dosin eius cito augeas ante, quam effectus eius sit conspicuus, ne sequatur hypercatharsis. Sola haec est

rr) Edinburghische Bemerkungen. loc. cit.

ss) Philosophical Transactions. Vol. XLVII for the Year 1751. and 1752. London. 1753. p. 273. ubi habentur observationes de effecti-

bus vitri antimonii cerati, Gallice conscriptae à Cl. Geoffroy, & anglie versae à Cl. Thom. Stack. Conf. Comment. Lips. de rebus in scientia naturali & medicina gestis, T. III. pag. 32.

est ratio, ob quam *Cl. Dn. Pringle* usui eius non omnibus favet modis, monet enim tt), moderatam ceterum dosin diversos apud aegros modo nimiam esse, modo non sufficere. Haec de dosi!

§. 17.

Iam loquemur de *morbis, quibus id opitulari comperti sunt medici*. Excitabimus ulterius libros, supra dictos xx). Prodest in *dysenteria*, maxime *rubra*, sive *cum*, sive *absque* febrilibus motibus incedente. Conducit eius usus in *diarrhoeis* etiam, quamvis hic crebrius, quam in *dysenteria*, spem defraudaverit. *Hyperemeses* sistit. Usus habet in *haemorrhagiis uterinis*, uti & in *haemorrhoidum fluxu nimio*, immo etiam in *Colica*, a mucosa tenacitate, in primis viis stabulante, orta. Utilis est in *febre quartana* vel pertinacissima, & interdum quoque in *fluore albo*. In *febribus intermittentibus*, ter quaterve diebus intercalaribus adhibitum, saepe eas tollit. *Dn. Geoffroy* yy) exhibuit idem, ad imitationem *Doct. Paisley, Angli*, in *haemorrhagiis* quibuscunque, quamvis illae & lipothymias habuerint comites. Adhibuit idem zz) in *Colicis Saturninis*, vulgò *Pictorum* dictis. Contra quascunque *nimias excretiones* id laudavit aaa) *Excell. Dn. Praeses* *). *Idem* medicamentum nostrum summi esse nominis vidit, ubi *dysenteriae* appetitus deiectiones, viriumque prostrationes succedebant, silente iam morbo principali. Nolo me immergere dubiis istis, quae alias formari solent contra medicamentorum fidem laudesque. Meis fungantur hac ex parte vicibus ii, qui saepius iam ad aegrotorum accesserunt lectos. Videant, utrum eventus confirmet auctorum, hic dictorum, effata, quae tamen ubique morborum relationibus sinceris veritatis adepta sunt characterem.

Nolo

tt) Beobachtungen über die Krankheit einer Armee. Alstenburg 1754. p. 260.

xx) §. 16. nota rr) & ss).

yy) Memoires de l'Acad. Roy. An. 1745. pag. mihi 233.

zz) Libr. dict. pag. mihi 230.

aaa) Dissertat. in praefamine dicta pag. 28.

*) Providum autem oportet esse, censeo, ne eas, quibus crisin interdum moritur natura, praemature supprimat medicus.

Nolo, ut quaecumque meum, medicamentum hoc omnibus commendandi, studium, plane nauci habeatur, eiusque ocores vocitent:

Quid tanto dignum feret hic promissor biatu?

§. 18.

Iungamus *cautelae practicas*. Dari potest, siue praemissa sint venaesectio & vomitoria, siue non. Interdum efficaciam suam aegrotis dysphoriam excitat & vomitus. Fere omnibus alvum laxat. Subinde vero absque ulla evacuatione accedente sanat. Dysenteria si ferox est, minus desident aegroti, hoc usi vitro, ac prius. Si nimis vehementer agit, aut aegrotum delassat, usus est suspendendus aliquandiu. Alii unica, alii pluribus egent dosibus, & tum praecipue, ubi doses priores nimis parcae erant. In experto habetur, exiguam dosin in dysenteriis diuturnis sine usu fuisse. Si tertia quartave vice sumtum est, sedes raro cruentae esse solent, tormina sopita sunt, & sublata est Cacophoria, neque adeo tenax redit mucus. Ieiuno deglutitum tempore, optime operatur. Ante trihorium deinde bibere non conducit, nisi orto vomitu. Dare idem non licet in diarrhoeis colliquativis, phthysicos tragœdiam claudentibus. Cave vero, ne quamvis diarrhoeam, corpus depascentem, pro colliquativa habeas bbb), & ob errorem hunc detinearis, quo minus auxilium aegroto adferas.

§. 19.

Si ingestum est vitrum antimonii ceratum, interdicendus est usus liquorum, fermentatione exercitatorum ccc); suadenda vero sunt lacticia cum Oryza & pane, aut iuscula gallinacea, cremorve hordei. Aegrotus nil ingurgitet frigidi, nisi subinde parum gelatinae Cornu Cervi ddd), & ad reficiendam

bbb) Egregia hac de re habet Illustr. van Swieten, Comment. T. II. p. 382. Rarus hic est affectus, & vix unquam admittit sanationem. Quis enim putet, vitrum antimonii ceratum destructa plane viscera

restituere posse?

ccc) Rationem fufius diximus §. 15. h. d. ad quaest. 7.

ddd) Videtur cautela haec morbo ipsi magis, quam medicamenti usui deberi.

dam linguam, succis irrorantibus exhaustam, fallendamque fitim, conditum Ribium potest permitti.

§. 20.

Gravidis, lactantibus & fugentibus tuto exhiberi potest. His ad granum dimidium *). Si in fluxu dysenterico adsint tormina vehementia cum caloris in abdomine sensu, prius dari non debet, quam dolores convenientibus remediis facti fuerint mitiores. Nil metuas mali, quamvis XII. aut XV. doses exhibere cogaris. Prodest, siue dysenteria epidemice grassetur, siue sporadice. Inter 190. aegrotos nullus, sumto hoc medicamento, mortuus est. Quo in subtiliorem pollinem reductum est vitrum, eo fortior vis esse solet, ita, ut unum granum talis pulveris plus praestet, quam duo grana, grosso modo triti. Omnia acida vegetabilia vim eius emeticam quam maxime, & ad vitae periculum usque, augent eee), hinc eorum usus tum prorsus erit interdicens, nec unquam, si bolum inde conficere velis, acidi syrupi adhibendi sunt. In uterinis evacuationibus usus eius sit constans per XVIII. aut XX. dies, eoque solo in virgine XVIII. annorum fluor albus curatus est. Iungi ipsi queunt extracta amara, ut dolores ventriculi, interdum oriundos, antevertant. Ea, quae §. 15. n. 6. notavimus, iubent hanc quoque addere quaestionem: Annon proficuum foret vitro antimonii cerato vel praemittere vel iungere absorbentia, quae acidam saburram, in primis nidulantem viis, inefficacem redderent, ne esset, quod metuere-
tur hyperemesis? Cur *Dominus Pringle* usum eius pertinaciori-
bus dicare tantum velit morbis fff), non video. Interim ta-
men certum esse existimat idem, ibi praesertim, experientia
teste, vitri huius usum conducere, ubi non violata nimis inte-
stina sint, neque nimium febricitet viribusve deficeret aegrotus.

§. 21.

*) Hic vero cautius mercandum esse autumo, quoniam fugentibus lac saepe acescit, & colostro caseoso intestina saepe infarciuntur, quod mora acius redditur.

eee) Conf. §. 15. h. d. quaest. 6. & habebitur ratio huius cautelae in responsione ad quaestionem 2.

fff) loc. §. 16. h. d. not. tt. dicto.

§. 21.

Progredimur ad aliud dissertationis nostrae caput, discussu aequae necessarium ac iucundum. Scrutabimur, *quomodo agat vitrum antimonii ceratum in corpus nostrum*, & quamnam praecise ipsi inferat mutationem. Reducamus istud, quantum fieri licebit, ad certam medicamentorum classem. Investigabimus, utrum specificae agat, nec ne. Tentabimus, num sub canones quosdam generaliores revocari queant isti, quibus opem fert, morbi. Hoc enim modo demum castis confectariis divinare licebit, annon & in aliis, quibus corpus nostrum affligitur, aegritudinibus, sua prodest efficacia, quae sane tanta est, ut vere & medicos in ecstasi rapiat, cum morbos, quamquam pertinacissimos, uno fere ictu, ope eius iugulent quasi. Ego certe, tam felicibus coactus eventibus, vitrum hoc singulare divinae benignitatis specimen sua digne satis concelebrare laude non valeo, & supremum desuper sufficienter venerari Numen, quod indies nova caducis mortalium membris largitur fulcra, sanitatis, à millenis labefactatae causis, praesidia, spem fere nunquam deferentia.

§. 22.

Iuvabit attendere ad ipsa praeparationis momenta. Vitrum antimonii obductum est vernice §. 14. Inde hae formantur conclusiones: 1) Ergo arsenicum, in vitro antimonii inclusum, nullis amplius patet menstruis, nisi iis, quae corrodere possent vernicem *). 2) Ergo, si forsan spiculis acutis metallicis ageret vitrum antimonii, actio horum obtusa esse deberet atque hebes. Certe impedit vernix violentam spiculorum in membranas intropressionem ggg). Inde quoque minor foret, quem imprimere iis possent, stimulus. Theorema hoc, quamvis non plane exceptione omni maius sit, multam tamen veri habet speciem, & ex eo usum medicamenti nostri aliquo §. 30. demonstrabimus, in explicatione virtutis anti-dysentericae occupati.

Verum

*) Conf. §. 15. quae est, 1. 2. cum re- spon- sionis. ggg) Adde §. mox cit. quae est, 3.

Verum vim, qua hyperemesin sistit, inde non explicare audeo. Quis enim dixerit emeticorum obliterari potentiam à medicamento, stimulantem quidem ac irritantem, sed lenius id peragente? Interim tamen haec vis verè in antimonii vitro cerato latet. Evidentissime hoc in apricum produco experimento, abs me instituto, & amicorum quorundam testimoniis facile confirmando. *Canis adulto, non nimis robusto, parce pasto, exhibui vitri antimonii crudi, grana VIII. Ubi iam apparatus ad vomendum post horam ingruebant, ingessi ipsi grana XII. vitri cerati.* Nolui enim expectare ipsum vomitus actum, ne medicamentum anti-emeticum eiiceretur unâ. *Canis ab initio intremuit aliquantum, tranquillus deinde redditus, per quadriborium tristis iacuit, dormituriens ad instar. Neque deiectiones alvinas expertus est, neque vomitus; mascule deinde iterum appetiit, vehementer cibus delectatus, & alacriter per museum errans. Quid, quod? nonnullos post menses eundem vidi, bene curata cute, per plateas discurrentem.* Annon experimentum hoc virtutis anti-emeticæ certissimum est argumentum? Idem probatur, dum *hyperemesis, à VII. gr. Mercur. praecipit. Wurzii orta, sex granis stibii huius cerati sedata hhh).* Repeto igitur, stimulum, additum alteri, quamvis minorem, excitare magis, quam sedare motus, in ventriculo maxime, & proinde in loco hoc vitri antimonii cerati actionem non explicari posse solo minore stimulo, quem ventriculi membranis applicat.

§. 23.

Patet ex his considerationibus, fieri vix posse, ut à priori, ut aiunt, multum lucis problemati nostro possit adfundi. Tentabimus, utrum à posteriori aliqua habeamus, nobis proficua. Si *morbos iii)* apud me cogito, quibus hactenus vitri cerati usum dicarunt medici, itidem parum fructuum inde mihi nascitur. Aliquos inde deducam Canones. Eorum *primus* sic se habet: Prodest in nimis excretionibus quibuscunque, destructionem vasorum, liquida naturaliter coercentium, eorundemque

hhh) Edinburgh. Bemerkungen. Tom. iii) Conf. §. 17. h. diss.
cit. pag. 258.

demque maiorum, non comitem habentibus. Vix enim autumo, tum quoque id profuturum esse, si à materia quadam acri aut ferramento dilaceratae sunt vasorum tunicae, vasaque violata fuerint vel maiora, vel multa, vel arteriae, quamvis non insigniores. Inde nec prodesse potest in *diarrbæis colliquativis*, quod observatione sua *Præcticus dexterrimus, b. Dn. D. Riecke, Physicus olim primarius Stuttgardianus*, confirmavit. *Alter Canon* sic exprimitur: Prodest in morbis, à debilitato intestinorum tono oriundis. Docet id Colica pituitosa & saturnina. *Tertius*. Conducit, quamvis sedes morbi non sit in primis viis; ergo & in loca agit remotiora. Discimus id, dum efficaciam eius in haemorrhoidum nimium fluxum, album fluorem, haemorrhagias varias, excretionum aliarum multas species, ruminamus. *Quartus*. Proficuum est, quamvis notabiles etiam lateant obstructions. Elucet hoc ex febribus intermittentibus, quartana maxime, per medicamentum nostrum curandis, quae ut plurimum alicubi in abdomine quandam arguere iubet obstructionem.

§. 24.

Verum, quid inde ad theoriam aliquam condendam? Illa potissimum moveri alicui posset suspicio, num non agat *adstringendo*? At, neque hoc dici posset, sine fallaciae formidine. Varia impugnant sententiam hanc argumenta. Si adstringeret, nullas evocaret ventriculi subversiones, nullas sedes, quas tamen multoties excitat. Retineretur materia peccans, post aliquod tempus novas minitatura turbas. At recidivæ sequuntur nullae, neque alia pedissequa corpus pati debet detrimenta. *Excell. Dn. Praeses* alique Viri, eruditione sua clarissimi, post frequentem & diu iam protractum eius usum, id didicerunt; ita, ut ne unicus quidem aegrotus inde male habuerit. Confirmant idem Edinburghenses. Ergo vel corrigi vel eliminari debet materia morbifica. Norunt enim omnes, quanta malorum turba apertis irruat portis, ubi, praematurò fervore, cortice peruviano aliisque adstringentibus febris intermittens sopita quidem, fomes vero non extinctus est.

Quanta quaeso mala non persequerentur corpus, quando materia, albo fluore excernenda, retineretur? Putresceret stagnans, partesque arrodens, tristi sphacelo scenam clauderet tragicam. Neque vero medicamentum nostrum agit *evacuando*, cum multoties sine ulla evacuatione sanitatem amissam restituerit.

§. 25.

Neque vero quodam adscribi potest iure isti medicamentorum classi, cui *Bærbavius sistentium* nomen fecit kkk), de quibus asseverat, quod nervorum stimulum specificè destruant; illisque maxime adnumerat opium corticemque Peruvianum. Cum enim saepe vomitus faciat, & haud raro (licet in contrarium etiam non plane infrequentia sint exempla) sine stimula alvo cura absolvatur dysentericorum & diarrhoeis laborantium, equidem non ea ero audacia, ut sub hunc referam medicamentorum phalangem nostrum è stibio praeparatum vitrum. Ad *relaxantia* referre, sine piaculo ne cogitare quidem licet. At, si morbus corpus vexat *cum materia*, ut dicere amant Pathologi, neque ulla excretio usum vitri antimonii cerati sequitur, quid tum? Quomodo agitur circa materiam peccantem? An nostris iterum assimilatur humoribus? An transpiratione insensibili nostro diffatur è corpore, antea praeparata sufficienter? Sane circa hanc rem aliqua mihi subnascuntur dubia, quae Oedipum, non me Davum postulant.

§. 26.

An agit *specificè*? Ardua quaestio! an dantur *specificæ remedia, maxime interna*? Inquiramus hanc in quaestionem! Primo loco investigemus, quid sint *specificæ interna*. *Remedium specificum internum* est tale remedium, quod uni tantum corporis parti dicatum est; aut & tale, quod uni morbo & uni eius speciei, certe ut plurimum, medetur; ita tamen, ut usum eius aliis sub circumstantiis aliisque morbis non semper excludat. Sed, si hoc posterius praestat, id revera tamen ad *specificum* eius agendi modum non pertinet, qui ad unicum tantum re-

strin-

kkk) Tract. de viribus medicamentorum. C. IX. p. 109.

stringitur morbum, & quandoque ad unicam eius varietatem aut speciem; ita certe ipsis exemplis interpretari specificorum notionem legas Medicorum celeberrimos. Non confundi debet haec specificorum idea cum *curatione* ista *particulari Bærbæ-vii*, qui III) per eam intelligit talem, ubi remedium in malum solummodo agit. Sic v. c. Opium, in dysenteria exhibitum, solum in nervos suam exercet narcosin; inde tamen non specifica gaudet vi anti-dysenterica, sed tantum quoddam levat symptoma, dolores puta.

§. 27.

Specifica interna dantur nulla, eo maxime sensu, quem priorem exposuit proximus aphorismus. Et si quae apud auctores dantur, non sunt nisi splendida ignorantiae asyla. Remedia haec vel lactea subeunt vasa, sanguini suffundenda, vel in solis viis primis operantur. Si prius est, tum per totum corpus torrente purpureo ad quaeque rapiuntur puncta, & ubicunque resistantia partium nostrarum minor est, quam medicamenti vis, suam exerent efficaciam & activitatem applicabunt tam solidis quam fluidis. Neque hic valet, quam ruinoso satis adhaesionis fundamento superstruxit Cl. *Boissier* mmm), de specifica medicamentorum actione, theoria, unâ cum fundamento suo facile evertenda. At in auxilium vocabis forsân observationes, à natura abstractas, quibus didicisti, etiam non admissio adhaesionis principio Hambergeriano, in hepate secerni praecise bilem, non urinam, in renibus hanc, nec bilem, & sic porro; putas, tuto inde formari conclusionem, ita quoque posse alias corporis partes, externas internasque, faciliorem experiri horum illorumque medicamentorum actionem. Nisi haec, alia nulla erit evadendi spes. Verum hoc rediret & reduci deberet ad effectum œconomiae corporeae humanae, cuius causam ignoramus, sufficiat autem illum experimento cognovisse, modo certè is semper adsit. At forte dabuntur specifica,

III) Aphor. de cognoscend. & curand. morbis. n. 9.

mmm) Abhandlung von den Arzneyen,

die in gewisse Theile des Körpers mehr als in andere wirken. Conf. Hamburg. Magazin T. XI. p. 5. sqq.

cifica, in *primis viis* suam exferentia facultatem? Verum quomodo? Varia ratione nervos ibi determinari posse, negamus neutiquam, sed ubinam est aliquid specifici? Oportet, id ut intelligamus, plenissime cognoscere, atque profundissime omnes possibiles relationes nervorum ad medicamenta, & horum ad nervos, quas ante ultimam ætatem nulla forte denudabit dies. Has vero abnegare in totum audebit nemo, cum toties observatio earum varios nobis offerat effectus. Certe in Opio & Cortice Peruviano nil tale patet & rationi & sensibus, & me iudice falsa plane est consequentia, quam aliqui suis formare videntur in ratiociniis, id medicamentum omnino esse specificum, cuius agendi modum nondum satis perspectum habemus. Quot, quaeso, in promptu forent huius census specifica? Forsan agit ille Cortex Peruvianus, quem utplurimum nostris invenimus in pharmacopoliis (de eo enim, ceu usitatissimo & vix ultra mediam bonitatis notam ascendente, hoc valet) dum adstringendo leviter, roborat. Videtur velificari huic sententiae *Illustr. van Swieten* nnn), dum aperte fatetur, inducias solum promittere corticem, non sanare. Multum vero ab eo distamus, ut optimo isti & selecto cortici, quem vero raro aut nunquam, certe parce admodum, vidit Germania, amaritiem & acrimoniam aromaticam denegare velimus, eumque inter adstringentium vulgus referre.

§. 28.

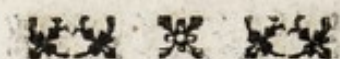
An reducitur antimonii vitrum in regulum per incerationem?
Iam aliqua monui ad §. 14. Ostendi ibi experimentis, tam iis, quae fecit *Dn. Geoffroy*, quam nostris, vix verosimile esse, ut reducatur in regulum antimonii vitrum. Interim tamen mirum cuidam hoc videri posset, quoniam cera insignem phlogisti quantitatem in se continet, ita, ut à priori vix adeo careret probabilitate, si existimares, veram fieri reductionem. Norunt enim omnes, qui vix primis, ut aiunt, labiis chemicam degustarunt artem, nullius nisi phlogisti additione opus esse,

nnn) Comment. in Boerhaavii aphorismos T. II. p. 538.

esse, ubi calcem aliquam metallicam in pristinum integritatis statum restituere volunt, si quidem restitutio talis locum invenit. Verum enim vero, quamvis hic multa adsint reductionis requisita, vix tamen videtur ea nostrâ fieri in praeparatione. Sufficiens quidem adesset phlogisti quantitas; interim tamen non ita disponuntur encheiresi praeparationis particulae vitri minimae, ut introrapiant principium inflammabile. Certe, si vel plurimum largiri velimus, eam non plane ineptam iudicarem suspicionem, qua quis autumaret, superficiem externam vitri mutari in regulum. Verum, licet id, quamvis non demonstratum, admitteremus, neutiquam aliquid inferri posset circa actionem, quoniam antimonii regulum easdem exhibere utilitates oporteret, cui vero experientia abunde contradicit. Ergo in antimonii vitro cerato nulla in regulum reductio, certe, si ulla foret, foret admodum imperfecta!

§. 29.

An agit dividendo & divertendo motus? Proposuit quaestionem hanc *Excell. Dn. Praeses in dissert. supra memorata pag. 29.* Non succensebit *benignissimus Praeceptor* discipulo, qui ulterius eius inquirere in sententiam conatur. Licebit diducere magis & evolvere quaestionis huius verba. Ita vero se habebunt: Videmus iis in casibus, in quibus proficuum est ceratum antimonii vitrum, intestinorum maxime nervos, nerveasque eorum tunicas singulari irritari modo, omnemque fere morbi impetum huc ruere. Annon per medicamentum hoc fit, ut etiam cum aliis partibus, maxime intestinorum vicina, is impetus communicetur, ut minor mali vis sit in nervos intestinales, divisus iam ferociae theatri, & per plura loca, aut & sursum versus ventriculum, aucto motu, scil. antiperistaltico, impetuque diviso, ita, ut *partim* plura puncta, quam prius adficiantur, & ita distributis ferociae applicationibus, singulae minus doleant; *partim* etiam motus excitetur & stimulus, stimulo morbi plane contrarius. Haec sunt ea, quae ad quaestionem rite intelligendam fusius dicenda erant. Inveniemus quidem, explicationem hanc non omnibus sufficere

cere morbis, quibus opem fert ceratum antimonii vitrum, nisi dicas, in iis morbis, qui magis ab intestinali tubo distant, solam revulsionem, motum in eo excitato per vitri applicationem, effectibus desideratis parem esse. Attamen morbi quidam, quibus maxime medicamentum nostrum ab inventoribus suis fuit dicatum, dysenteria maxime & diarrhoea haud parum lucis inde sortientur.

§. 30.

Si scil. nostras has, de agendi modo, theorias ab omni vanarum hypotheseum suspitione liberas esse volumus, non nocebit ita argumentari: Vitrum antimonii ante incerationem emeticum fuit. Jam vero mihi neutiquam curae amplius erit, operationem vitri antimonii crudi huc denuo revocare. Quomodocunque id agat, par mihi erit. Sufficit nosse, quod ceratum non vomitus producat, solvi nequeat in ventriculo, neque in vasa lactea possit intrare. Agit igitur contactu suo. Immediatus vero hic non conceditur; quomodocunque deinde superficiem cerati putaveris figuratam, idem est. Satis est observasse, & indicasse superficiem mutatam, qua in nervos etiam variatur efficacia & agendi modus. Ex hoc impedito immediato contactu deinde intelligitur, cur minor ista sit efficacia, quam iam in corpus exercet antimonii vitrum, bituminosae vernici inclusum; forsan enim, cum extractio arsenici per vernicem denegetur, vitrum alia iam agit ratione, quod effectus docet, cum non libere efficaciam suam possit exercere, incrustatum cera, quae crusta tamen adeo tenuis & laxe inhaerere videtur, ut vero vix sit simile, omnem extinguere vim stimulandi, ut maneat aliqua, vomitui quidem impar, sed par tamen succutientis leniter nervis, & alia ratione, ac morbi materia, & alias in directiones, & in ventriculo forsan praecipue. Puto igitur, ventriculum eiusque nervos, sub dysenteriis & diarrhoeis minus vexatos, talem excitari ad motum, qui, motui morbi peristaltico oppositus, sursum agit, maxime ubi ex observationibus repetimus, alium esse ad vomitus quandoque, quandoque stimulum alium ad alvinas deiectiones. Haec praecipue eos facile

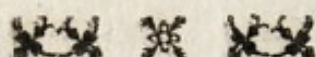
cile habebunt assentientes, qui de Stahl's secta morbos hos inter morbos motuum numerant. Fortasse etiam hoc modo agit *Squilla*, ut quidam autumant, variis in pectoris affectibus. Dicunt, eam solo forti operari stimulo, quem ventriculo imprimit, & fibrarum tensiones & humorum congestiones in pectus factas, iam determinari & derivari versus inferiora. *Forſan* quoque cera, quamvis immutata aliquantum, tanquam *evporiſtum* contra diarrhoeas & dysenterias remedium, laxando, leniendo, mulcendo tenſas a ſtimulo morbi fibras, proderit. Forſan & ſua tenacitate, roborat fibras, relaxatas poſt nimis crebras tenſiones. Videtur id probare obſervatio practica *Exc. D. Praeſidis*, qui vitrum, poſt dysenteriam trium hebdomadum, iam quoad excretionem alvinam remittentem, & ſumma virium proſtratione, plenoque ciborum omnium ſtudio praecipue moleſtam, exhibitum, vidit inſequi cito vigentem appetitum, & vires ad miraculum renatas.

§. 31.

Transimus ad explicandam *Piſtonum Colicam*. Putaſſet quis, theoriam hanc ſupponere ſemper irritationem nervorum abdominalium, quae omnino hic non eſt, cum potius paralyſis obtineat. *Celebris Amſteledamenuſum medicus, Dn. D. Graſhuis*, nuper demum ſuis demonſtravit obſervationibus*), ſpecificam contra *Piſtonum* colicas methodum, adſtrictivis opus habere, iisque validioribus. Poſſent igitur hae aliquod movere dubium, utrum ſimili modo & in hoc morbi genere operetur vitrum antimonii ceratum. Interim frequens nos docet experientia, morbos, nervis quamvis non directe inſideant, diſcuti tamen poſſe, facta in hos ampla ſatis impreſſione, quae diſſiſa vi faciat, ut impetus, cum unam deſerit partem, cui nimium inſidiabatur, & minuatur, & in ſalutem cedat minutus eo ipſo, excitetque alias

*) Paſſim has indicavit in tractatu ſuo, quem inſcripſit: De colica piſtonum tentamen. Acc. de natu-

ra, ſede ac origine hydatidum, diſquiſitio. Amſtel. 1752.

alias partes fibrasque contra damna, quae aliis minatur morbus. Succinit etiam ratio, quae (prouti nos in univcrsum docet, magnam esse nervorum in partes omnes efficaciam in sanis & aegris) monet, nervos vasis, sanguiferis maxime, & membranis ita implantari & innecti, ut experientiae problema huius generis non adeo difficile solutu videri possit.

§. 32.

Fatemur, alibi difficiliorese esse nodos, ubi de aliis excretionibus sermo est, & praecipue ubi de *haemorrhagiis* agitur. Salva tamen res est, si *partim* ex praxi medica revocare in animum placet, morbos plurimos, quorum subiectum ab intestinali tubo maxime remotum est, sanari tamen posse, sola mutatione notabili, nervis ventriculi aut intestinorum impressa; vel, ut rem generalius exprimam, facta quacunque notabili hunc intra tubum intestinale mutatione; *partim*, ubi e principiis physiologicis revolvimus, esse summam ventriculi nervorum & mesenterici plexus mobilitatem, influxum consensumque cum aliis, longissime diffitis ab his regionibus, partibus. Hac igitur ratione certe non amplius adeo obscura manet actio medicamenti nostri; quamvis inficias ire nequeamus, multa hinc inde dubia adhuc suboriri, si ultimum ad usque unguem haec inquirere conabimur. Satis est interim, tantum dixisse, quantum in re tam ardua nostri qualiscunque ingenii dotes suggererunt. Neque vero hoc oneri erit *Optimo Praeceptor*i, quod effatum eius variis adhuc subiaceat dubiis, cum, uti optime novi, quaestionem hanc non ita voluerit intellectam, ut certum extaret eius hac de re arbitrium, quod ex dubio enunciationis modo abunde patet.

§. 33.

Verum, quamvis exacte plane modum agendi determinare non valeamus, id tamen nulla ex parte usum eius & utilitatem offendit. Unicum id inde redundat incommodum, quod aliis adhi-

adhiberi morbis non ita queat, ut iam a priori certò efficaciam eius praesagire possimus. Verum, cum ut plurimum in praxi medica casuum analogia nos ducat, eam hic quoque sequi oportet. Vix igitur multum errabit, qui ab ipso aliquid efficacis auxilii expectabit, ubi notabilis abdominalibus nervis, & toti nerveae corporis compagi imprimenda est alteratio. Inde hae quaestiones natae sunt, quarum veritatem & resolutionem investigent alii. Ego certe, cum iam praxi admovear clinicae, omnem navabo operam, ut eas olim diducam ulterius, & castis observationibus provideoque usu, cogitata haec vel confirmem vel corrigam, vel & augeam.

§. 34.

- I. An prodest in epilepsia, maxime ea, quae a terrore subitaneo, aliisque leviorum radicum causis, ortum traxit?
- II. Quid, si adhiberetur convulsis?
- III. An plurima antimonialia solo arsenico efficacia?
- IV. Num conducit eius usus in exanthematibus retrocedentibus?
- V. Quales effectus ederet, si a rabido cane admorsis exhiberetur?
- VI. An palliative prodest in morbis, a verminosa colluvie oriundis?
- VII. Medeturne gonorrhoeae benignae? nocturnis pollutionibus?
- VIII. An licet id exhibere ad diarrhoeas sistendas, sub morbis acutis ingruentes? an vero tum medicamenta leniora praefenda?
- IX. Quid in lienteria? cholera? ileo?
- X. Proderitne in urinae alvique incontinentia?

- XI. Num prodest in ea diabetis specie, quae solam tubulorum secretoriorum nimiam amplitudinem pro causa agnoscit?
- XII. Annon & alia corpora, metallica maxime, per se noxia, ut Arsenicum, Mercurius sublimatus corrosivus &c. similiter cera corrigi possent? Quis deinde eorum usus, si quidem id fieri poterit?

§. 35.

Hanc prius absolvere non possumus tractationem, quam nostros monuerimus lectores, hae dum typis exscriberentur paginae, incidisse nos in *Comment. Lips. de rebus in Scientia naturali & medicina gestis T.IV.* ubi p.76. variae novae deprehenduntur circa medicamentum nostrum observationes, ex promptuario isto, *Gentelman's Magazine* dicto, descriptae. Maxime notandum inde venit, adhibendum praecipue esse antimonium compactum, rubrum & transparens; denegari vitri cerati usum in alvi fluxu eo, qui ab inflammatione thoracis aut abdominalis alicuius visceris ortum traxit; porro in aegris, haemoptysi vomituique cruento obnoxiiis, aut quibus descenderunt intestina, necdum fuere reposita; neque detur ante V. S. administratam plethoricis. Absit in febribus ardentibus aliisque morbis, quorum exitus esse solet in phthisin. Exulet in dysenteria, quam resolutio sanguinis excepit, & ubi deiectiones fieri solent praeter voluntatem, aquosae & inodorae. Habetur etiam ibi exemplum, ubi in epilepsia, ut & mania, effectus egregios, L. vicibus exhibitum, demonstravit. Reliqua, minus necessaria, & temporis & spatii ratio, vetant describere.

§. 36.

Unicum restat, quod omitti sine errore nequit. Est variatio aliqua remedii huius, quam excogitavit *Dn. Geoffroy* 000). Tentavit terere antimonii vitrum super porphyritem, cum liquore quodam, qui sufficeret ad levem ibi relinquendam oleosi por-

000) *Memoires de l'Acad. Roy. an. 1745, paginis dictis.*

portionem. Didicit, vitrum, hac paratum ratione, parcissimaeque exhibitum dosi, eandem exserere efficaciam, ac quidem vitrum antimonii ceratum, quamvis hoc dupla triplave dosi datum sit. Putat, oleosam spiritus vini, quem hic adhibet, partem, vitri obducere superficiem, & sic vernicem aliquam constituere. Attamen vitrum, hac praeparatum ratione, aequae tutum non videtur. Primo enim vero non est simile, oleosam spiritus vini partem sola laevigatione separari a partibus eius reliquis, & sic constituere vernicem. Secundo: si vere tali obduceretur vitrum antimonii vernice, adeo subtilis illa esset, ut resistantiam vix multam obverteret liquoribus ventriculi, eam diluentibus nimium & abstergentibus. Tertio: cum dosi medicamenti huius nequaquam eadem semper esse possit, facile poterit fieri, ut nimium eius ingereretur, corpori noxa futurum. Valida satis haec esse argumenta censeo. Verum ipse postea Dn. Auctor in alio scripto ppp) hanc reiecit praeparationem, & minus fidae ceratum anteposuit antimonii vitrum.

§. 37.

Haec igitur ea sunt, quae de vitro antimonii cerato differi debebant. Spero, sermonem meum ita esse institutum, ut suos in praxin medicam emanare iubeat usus. Quis dubitabit, id commendatum sibi habere medicamentum, quod tot tantorumque Virorum & suffragiis & observationibus praestantiae auctoritatem nactum est? Quis me inutilem egisse dicet laborem, dum plurima, quae de excellenti tali remedio dicere permittebant tenellae nostrae vires, sollicitè congeffi, & quoquo modo ausus fui confirmare? Dulcissima erit laboris remuneratio, summumque in nos inde redundabit oblectamentum, si vel uni homini contingeret ea felicitas, ut nostra hac qualicunque opella sanitas ipsi ac vita restitueretur; quod ut fiat divinum Numen supplices oramus!

ppp) §. 16. h. diss. not. ss) dicto.

T A N T V M!

PRAENOBILISSIMO, ATQVE DOCTISSIMO

DOMINO AVCTORI

DISSERTATIONIS HVIVS

S. P. D.

P R A E S E S.

Quod addo dissertationi Tuae, praesens habet epistola, quae quidem isti Tuo labori bederam non suspendet, qua nec opus habet. Monstrasti mihi per partes, prout Tuis excidebant & manibus, & meditationibus, hanc Tuam dissertationem; voluisti, ut indicarem candide, si quid mea ex mente monendum foret. Legi summa cum voluptate laborem, Tuis certe annis imparem, id est, maiorem, amice tamen aperui passim meum a Te dissensum in rebus minoris momenti, Tuoque libero mutationes permisi arbitrio, nec enim meas in partes quemquam trahere cupio, quem non argumentorum vis convincat, quae non eandem in omnes efficaciam habet sine ulla veritatis ipsius culpa. Libere autem & Medici a Medicis dissentire passim queunt, absque ullo metu, ne dissensum luant aegri. Et haec de ipsa dissertatione Tua.

Quod reliquum est, gratulor Tibi ex animo de felicissimo studiorum Tuorum academicorum fine; gratus, fateor, fuisti mihi discipulus, gratus incola mearum aedium ultra triennium, quo multum etiam frui licuit laborum socio. Venisti ad nos largiter undique imbutus, ornatusque scientiis illis omnibus, quae ad altiores prosperrimum transitum, & academicae vitae amplissimam polliceri messem possunt.

Haec

Haec iacta fundamenta, morum probitate conseruata, indefessa cum industria Medicinae applicuisti, nec ad eam quidquid pertinebat, intactum reliquisti; Tuam ego diligentiam, si quis alius, expertus fui, occupatam continuo. Chemiam quantum excolueris! haec Tibi testari dissertatio potest, quae Tuam etiam prodet in practicis medicis prudentiam. Sed multam etiam Anatomae, Botanicae, Historiaeque naturali operam nauasti, & quae proprie ad Medicinam spectant, ut plene imbiberes dogmata, studuisti sane acerrime. Jam hos Tuos academicos annos foenori da, & faustissimam adi praxin clinicam, quae repetitis Tibi exemplis gratissima praemia soluat & lucra saturati satis theoreticis scientiis animi, quae fausto compenset curarum, & meditationum circa aegros & sanos operosas anxietates consiliorum euentu, si quidem missa vanitate omni, Medicorum turpitudine summa, & fune multos aegrorum strangulante, obseruata contra vera in Deum pietate, quae cito satis leuitatem clinicae praxis dissipat, suaque sapientia ex homine finito ubique facili opera bonum format & in prima praxi Diagnostam, Prognostam, & Therapeutam, clinicae praxi admoueris manum. Quam felix his adiutus eris auxiliis, quibus, quidquid alii sentiant, carere bonus Medicus non potest, quantumcunque humanae possideat sapientiae. Sequere hoc meum consilium, quo Te publice dimitto, nec Te poenitebit olim huius obsequii; & sic amare me perge. Vale, iterumque vale! Scripsi e museo meo, Tubingae D. XXX. Mart. A. R. S. MDCCLVI.

Impense TIBI gratulor, Praenobilissime atque Praestantissime Domine Licentiate, de egregio quod hodie in publicum emittis, eruditionis TVAE solidorumque TVORVM in medicina profectuum specimine, quos eo ipso nemini non abunde das comprobatos. In eo iam es, ut in rem praesentem veniens, ad ipsos nunc aegrotorum lectos eorum quae addidicisti, facias periculum. Equidem omnium nostrorum in medicina conatum ultimus quasi finis est, & corona operis, praxis, qua miseris aegrotis exoptata reddatur sanitas, sicque commoda quam plurimum adiuventur publica. Ita Reipublicae enim utiles evadimus, finemque quem medicina sibi praefixum habet, attingimus optime; Ad quem finem omnia nostra collineare debent conamina. Hoc ipsum vero ut facias feliciter, utque TIBI in hoc opere omnia prospere fluant, id est, quod animitus exopto; Exoptata quippe TIBI quaevis augurans apprecansque. Vale faveque TVI studiosissimo

Tubingae die 2do April. 1756.

TH. BENI. FABRO,
Med. D. & Prof. Extraord.

*Freund, treibe noch so hoch die Kunst gesund zu machen;
Vermeiden kanst Du nicht, daß drey darüber lachen,
Die Zeit, der Tod und Du; weil ihr am besten wißt,
Daß Menschen sterblich sind, und alles eitel ist.*

gratulabunda mente haec posuit

IO. CVNR. GMELIN,
Medic. & Chem. Dr. & Pharmacopola.

